

CURTEA SUPREMĂ DE JUSTIȚIE

DECIZIE

03 iulie 2018

mun. Chișinău

Colegiul penal lărgit în următoarea componență:
președinte
judecători

GORDILĂ Nicolae
CATAN Liliana
COVALENCO Elena
DIACONU Iurie
GUZUN Ion

judecând, fără citarea părților, recursurile ordinare declarate de avocatul Ciocanu Aliona în numele inculpatului și de partea vătămată Colibaba Natalia, prin care se solicită casarea deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 februarie 2018, în cauza penală privindu-l pe

GRĂTIANU Mihail XXXXX, *născut la XXXXX, originar și domiciliat în XXXXX.*

Termenul de examinare a cauzei:

Instanța de fond: 30.06.2017 – 16.11.2017;

Instanța de apel: 04.12.2017 – 07.02.2018;

Instanța de recurs: 28.05.2018 – 03.07.2018.

Asupra recursurilor ordinare declarate, în baza actelor din dosar, Colegiul penal lărgit

C O N S T A T Ă :

1. Prin sentința Judecătoriei Drochia, sediul Rîșcani din 16 noiembrie 2017 s-a dispus încetarea procesului penal în privința lui Grătianu M. în baza art. 179 alin. (2) Cod penal, în temeiul art. 109 Cod penal, în legătură cu împăcarea părților.

2. Pentru a se pronunța astfel, prima instanță, *in fapt*, a constatat că Grătianu M. la 04 aprilie 2017, aproximativ la ora 21:00, fiind în stare de ebrietate alcoolică, prin înțelegere prealabilă cu Antipov Al., intenționat, cu scopul violării ilegale a domiciliului, fără acordul și împotriva voinței proprietarului au pătruns în gospodăria situată în s. Ștubieni, r-nul Rîșcani, care aparține cet. Colibaba N. Aflându-se ilegal în gospodăria ultimei aproximativ 20 min., au numit-o pe cet. Colibaba N. cu cuvinte obscene și la cerința acesteia de a părăsi gospodăria nu au reacționat, după care cet. Grătianu M. i-a aplicat ultimei o lovitură cu pumnul în regiunea feței, cauzându-i dureri fizice.

Pe baza stării de fapt expuse mai sus, confirmată de probele administrate, instanța a reținut că, *în drept*, faptele inculpatului întrunesc elementele constitutive ale infracțiunii prevăzute de art. 179 alin. (2) Cod penal, violarea de domiciliu, adică *pătrunderea și rămânerea ilegală în domiciliul unei persoane, fără consimțământul acesteia și refuzul de a-l părăsi la cererea ei, cu aplicarea violenței*.

3. Legalitatea și temeinicia sentinței de încetare, în termenul și modul prevăzut de art. 401-402 Cod de procedură penală, a fost atacată cu apel de către procuror, care a solicitat casarea acesteia și adoptarea unei hotărâri de condamnare în privința lui Grătianu M. în baza art. 179 alin. (2) Cod penal, la 2 ani închisoare, cu executarea pedepsei în penitenciar de tip semiînchis și cu suspendarea condiționată a executării pedepsei pe o perioadă de probațiune de 2 ani.

În motivarea apelului, s-a indicat că, sancțiunea art. 179 alin. (2) Cod penal prevede pedeapsa cu amendă în mărime de la 550 la 950 unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 140 la 240 ore, sau cu închisoare de pînă la 3 ani. Potrivit art. 16 alin. (3) din Codul penal, infracțiuni mai puțin grave se consideră faptele pentru care legea penală prevede pedeapsa maximă cu închisoare pe un termen de pînă la 5 ani inclusiv.

Potrivit art. 109 alin. (1) din Codul penal, împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, infracțiuni prevăzute la capitolele II-VI din partea specială a Codului penal, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală.

Prin sentință, în temeiul art. 109 alin. (1) Cod penal, procesul penal în privința lui Grătianu M. a fost încetat în legătură cu împăcarea părților. Însă, poziția instanței este una complet eronată, legea fiind interpretată și aplicată greșit, atîta timp cît instanța s-a bazat pe un articol din Codul penal și a nesocotit alte prevederi ale legislației penale. Și anume art. 22 din Constituție, care garantează principiul neretroactivității legii, potrivit căruia nimeni nu va fi condamnat pentru acțiuni sau omisiuni care, în momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsa mai aspră decît cea care era aplicabilă în momentul comiterii actului delictuos.

În corespundere cu Hotărîrea Curții Constituționale din 21.09.2017, s-a constatat că, instituția împăcării este reglementată de dispozițiile art. 109 Cod penal și constituie una din cauzele care înlătură răspunderea penală. Prin Legea nr.130 din 09 iunie 2016, în vigoare din 15.07.2016, au fost instituite noi condiții de aplicare a instituției împăcării. Astfel, în conformitate cu noile cerințe, împăcarea poate fi încheiată dacă:

1) *persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție;*

2) *dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.*

De asemenea, apelantul a evidențiat că Curtea Constituțională a constatat că această ultimă condiție nu vizează infracțiunile comise anterior, ci se aplică doar în cazul împăcării părților în cadrul proceselor penale pentru infracțiunile săvârșite după intrarea

în vigoare a Legii nr. 130 din 9 iunie 2016, termenul de cinci ani fiind o cerință pentru aplicarea împăcării în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni.

Prin instituirea termenului de cinci ani, în cadrul căruia împăcarea penală nu poate fi încheiată dacă anterior a existat o împăcare, în temeiul căreia a fost dispusă încetarea procesului penal în privința persoanei, pentru infracțiuni similare comise cu intenție, legiuitorul nu a operat modificări în legea penală cu privire la conținutul unei infracțiuni sau pedepse, dar a instituit condiții suplimentare la încheierea împăcării.

Astfel, Curtea Constituțională a reținut că împăcările încheiate în ultimii cinci ani până la momentul intrării în vigoare a modificărilor operate de legiuitor constituie, *de facto*, fapte care s-au produs și trebuie luate în considerare de organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești la aplicarea instituției împăcării sub imperiul legii noi.

4. Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 februarie 2017 apelul procurorului a fost admis, cu casarea integrală a sentinței și pronunțarea unei noi hotărâri, potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care Grătianu M a fost recunoscut vinovat și condamnat în temeiul art. 179 alin. (2) Cod penal la 1 an închisoare.

În temeiul art. 85 alin. (1) Cod penal, pentru cumul de sentințe, prin cumularea parțială a pedepselor, la pedeapsa deja stabilită inculpatului i-a fost adăugată parțial pedeapsa stabilită prin sentința Judecătoriei Rîșcani din 02 februarie 2016, definitiv fiindu-i aplicată pedeapsa de 4 ani și 6 luni închisoare, cu executarea acesteia în penitenciar de tip semiînchis.

5. În partea descriptivă a deciziei, instanța de apel a menționat că, la pronunțarea sentinței, prima instanță eronat a trasat concluzia despre încetarea procesului penal în condițiile prevăzute de art. 109 Cod penal. În speță nu este admisibilă înlăturarea răspunderii penale în privința lui Grătianu M. pentru comiterea violării de domiciliu pe motiv de împăcare cu partea vătămată, odată ce, anterior, în decurs a cinci ani până la săvârșirea acestei infracțiuni, în privința sa a fost dispusă încetarea procesului penal ca rezultat al împăcării pentru infracțiune de violare de domiciliu.

Instanța a respins, ca nefondate, alegațiile părții apărării, care a pretins că modificările operate în art. 109 Cod penal nu sunt aplicabile speței, întrucât aplicarea retroactivă este posibilă doar dacă se invocă o lege mai favorabilă. În acest sens, s-a notat că noile condiții de aplicare a instituției împăcării au fost introduse prin Legea nr.130 din 09.06.2016, în vigoare din 15.07.2016. Prin instituirea acestei condiții legiuitorul nu a operat modificări în legea penală cu privire la conținutul unei infracțiuni sau pedepse, dar a instituit condiții suplimentare la încheierea împăcării.

Astfel, împăcările încheiate în ultimii cinci ani până la momentul intrării în vigoare a modificărilor operate de legiuitor constituie, *de facto*, fapte care s-au produs și trebuie luate în considerare de organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești la aplicarea instituției împăcării sub imperiul legii noi. Or, potrivit jurisprudenței CtEDO practica de a lua în considerare evenimentele desfășurate în trecut trebuie distinsă de noțiunea aplicării retroactive a legii, *stricto sensu*.

În continuare, s-a notat că odată ce de către prima instanță au fost stabilite împrejurările de fapt referitoare la comiterea infracțiunii de violare a domiciliului, fiind constatată cu certitudine vinovăția lui Grătianu M., acțiunile acestuia corect fiind încadrate conform art.179 alin.(2) Cod penal și ținând cont că respectivele aspecte ale sentinței nu au fost contestate, iar în ședința de judecată a instanței de apel părțile nu au invocat necesitatea cercetării suplimentare a probelor puse la baza sentinței, instanța de apel a purces la individualizarea pedepsei în privința lui Grătianu M. pentru comiterea infracțiunii nominalizate.

La aprecierea categoriei pedepsei penale ce urmează a fi aplicată inculpatului Grătianu M. în baza art.179 alin. (2) Cod penal, instanța de apel a ținut seama că, deși procurorul-apelant a solicitat aplicarea pedepsei sub formă de închisoare cu suspendarea executării acesteia pe o perioadă de probațiune, în ședința instanței de apel reprezentantul acuzatorului de stat a pledat pentru aplicarea pedepsei sub formă de închisoare cu executarea ei reală, invocând că anterior în privința lui Grătianu M. a fost pronunțată sentința de condamnare, cu suspendarea executării pedepsei pe o perioadă de probațiune, însă acesta nu și-a făcut concluziile, fiind necesară aplicarea pedepsei sub formă de închisoare, prin prisma art.85 Cod penal. Respectiv, argumentele procurorului expuse în cadrul ședinței de judecată referitor la oportunitatea aplicării față de Grătianu M. a unei pedepse sub formă de închisoare cu executare reală, s-au apreciat ca fiind întemeiate.

Prin sentința Judecătoriei Rîșcani din 21.01.2008 în privința lui Grătianu M. în temeiul art.109 Cod penal a fost încetat procesul penal pe învinuirea adusă acestuia în comiterea infracțiunii prevăzute de art.186 alin. (2) lit. b), c), d) Cod penal, pe motivul împăcării părților; prin sentința Judecătoriei Rîșcani din 20.08.2014 în privința lui Grătianu M. în temeiul art.109 Cod penal a fost încetat procesul penal pe învinuirea adusă acestuia în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 179 alin. (1) Cod penal; prin sentința Judecătoriei Rîșcani din 02.02.2016 Grătianu M. a fost condamnat în baza art.174 alin.(1) Cod penal la 4 ani închisoare, în temeiul art. 90 Cod penal, executarea pedepsei fiind suspendată pe o perioadă de probațiune de 3 ani.

Din cele expuse rezultă, că Grătianu M. comițând anterior trei infracțiuni, pentru una dintre care a fost suspus răspunderii penale fiindu-i stabilită pedeapsa condiționată, ultimul careva concluzii nu și-a făcut în legătură cu comportamentul său, ceea ce denotă că pedeapsa aplicată inculpatului anterior nu și-a atins scopul, iar stabilirea repetată a unei pedepse condiționate nu este oportună cazului.

Prin urmare, instanța de apel a conchis că va fi justificată aplicarea față de Grătianu M. a unei pedepse sub formă de închisoare, cu executarea reală a acesteia. Totodată, potrivit actelor cauzei, s-a constatat că, prin sentința Judecătoriei Rîșcani din 02.02.2016 Grătianu M. a fost condamnat în baza art.174 alin.(1) Cod penal la pedeapsa închisorii pe un termen de 4 ani, iar în temeiul art.90 Cod penal executarea pedepse i-a fost suspendată condiționat pe o perioadă de probațiune de 3 ani. În atare împrejurări - cumul de sentințe, este impusă aplicarea prevederilor art.85 alin.(1) Cod penal, la pedeapsa stabilită prin prezenta decizie urmând a fi adăugată parțial pedeapsa stabilită prin sentința Judecătoriei

Rîșcani din 02.02.2016, cu stabilirea în privința lui Grătianu M. a pedepsei definitive sub formă de închisoare, cu executarea reală a acesteia în penitenciar de tip semiînchis.

6. Nefiind de acord cu soluția pronunțată de instanța de apel avocata Ciocanu A. acționînd în numele inculpatului și partea vătămată Colibaba N. au atacat decizia cu recurs.

6.1. Avocata solicită casarea deciziei instanței de apel, cu menținerea sentinței de încetare a procesului penal în temeiul art. 109 Cod penal în privința lui Grătianu M.

Recurenta nu este de acord cu poziția instanței de apel de inaplicabilitatea art. 109 Cod penal, care prevede împăcarea părților cu efectul de încetare a procesului penal.

Potrivit art. 10 Cod penal, legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei care a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale. Pertinente în acest sens sunt și statuările CtEDO, care în cauza *Scoppola vs Italia* a indicat că art. 7 din Convenție nu garantează doar principiul neretroactivității legii penale mai severe, dar de asemenea, și implicit principiul retroactivității legii penale mai blânde. Acest principiu se transpune prin regula, după care, dacă legea penală în vigoare la momentul comiterii infracțiunii și legile penale posterioare, adaptate înainte de pronunțarea unei decizii definitive sunt diferite, judecătorul trebuie să o aplice pe cea ale cărei dispoziții sunt mai favorabile acuzatului.

Potrivit art. 109 alin. (1) și (2) Cod penal în varianta modificată introdusă prin Legea nr. 130 din 09.06.2016, în vigoare din 15.07.2016, *împăcarea este actul de înlăturare a răspunderii penale pentru o infracțiune ușoară sau mai puțin gravă, iar în cazul minorilor, și pentru o infracțiune gravă, infracțiunile prevăzute în capitolele II-VI din Partea Specială, precum și în cazurile prevăzute de procedura penală, dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani. Împăcarea este personală și produce efecte juridice din momentul pornirii urmăririi penale și până la retragerea completului de judecată pentru deliberare.*

Astfel prin varianta expusă supra a art. 109 Cod penal, care este în vigoare de la 15.07.2016, aplicabilitatea institutului împăcării părților se condiționează de restricția *dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani.*

Restricționarea în cauză se aplică din data intrării în vigoare a legii, din 15.07.2016, și nu poate avea efect retroactiv de condiționare cu cazuri de împăcare până la această dată, or în coraport cu art. 10 alin (1) Cod penal doar legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei care a comis infracțiunea are efect retroactiv, pe când în situația în care se înrăutățește situația inculpatului, nu poate fi aplicată o astfel de condiționare.

Reflectând pct. 53 al Hotărârii Curții Constituționale nr. 14 din 27 mai 2014, se stipulează că în sensul art. 22 din Constituție coroborat cu art. 10 din Cod penal, neretroactivitatea legii penale vizează orice circumstanță care duce la înrăutățirea situației persoanei, fără a se limita doar la mărimea și categoria pedepsei aplicate.

Astfel, prin condiționarea aplicării retroactive a legii, în special art. 109 Cod penal, care este ținut de situații anterioare, ce înrăutățește situația inculpatului, totodată încălcând unul din principiile fundamentale ale statului de drept - previzibilitatea normelor juridice și prevalarea normelor constituționale asupra normelor incluse în legi organice, acțiuni contrare dispozițiilor constituționale ale art. 1 alin. (3).

De asemenea, recurenta menționează că, în cauza E.K. vs. Turcia din 07 februarie 2002, Curtea Europeană a reafirmat cerințele previzibilității legii penale și formulării suficient de clare a acesteia: *„Această condiție se consideră îndeplinită atunci când justițiabilul, citind textul dispoziției pertinente și, în caz de necesitate, cu ajutorul interpretării acesteia de către instanțele judecătorești, poate să știe pentru ce acțiuni și inacțiuni poate fi supus răspunderii; penale. (§51)”*

Legea penală are repercusiunile cele mai dure comparativ cu alte legi sancționatoare, ea incriminează faptele cele mai prejudiciabile, respectiv, norma penală trebuie să dispună de o claritate desăvârșită pentru toate elementele componente infracțiunii în cazul normelor din partea specială a legii penale. Această condiție este indispensabilă și în cazul normelor din partea generală a legii penale.

Revenind asupra Hotărârii Curții Constituționale nr. 27 din 21.09.2017 recurenta a citat pct. 55-57, menționând că instanța de apel eronat nu a aplicat prevederile art. 109 Cod penal, întrucât din interpretarea constituțională a normei date această ultimă condiție nu vizează infracțiunile comise anterior.

Totodată, se afirmă că instanța de apel a emis o decizie ilegală și nefondată, în exclusivitate fiind ghidată de poziția acuzării, încălcând dreptul inculpatului la un proces echitabil, încălcând dreptul lui la apărare, încălcând orice norme și principii în prezentarea și interpretarea probelor.

Colegiul Curții de Apel a ignorat declarațiile inculpatului și ale părții vătămate. Instanța de apel s-a manifestat în favoarea acuzării, încălcând principiul prezumției nevinovăției. Fiind judecată cauza în Judecătoria Drochia sediul Rîșcani, în procedură generală, instanța formal a indicat probe de la urmărirea penală, acestea nefiind cercetate în cadrul ședinței de judecată, toate discuțiile fiind duse în jurul cererii de împăcare și de încetare a procesului penal.

Pe faptele incriminate lui Grătianu M. în instanța de judecată nici inculpatul, nici partea vătămată, nici martori nu au fost audiați.

Instanța de apel, casând sentința primei instanțe și aplicându-i lui Grătianu M. o pedeapsă cu închisoare, fără reluarea cercetării judecătorești, fără verificarea probelor în cadrul unui proces echitabil, fără audierea pe cauză și pe faptele incriminate a părții vătămate, a martorilor și a inculpatului, i-a încălcat inculpatului dreptul la apărare și la un

proces echitabil. Din decizia Curții de Apel Bălți este evident că probele în ședința instanței de apel nu au fost cercetate.

Instanța de apel nu a apreciat la justa valoare circumstanțele de fapt și nu a audiat niciun participant la proces, discuții fiind doar despre aplicabilitatea art. 109 Cod penal.

Instanța de apel agravând situația inculpatului prin decizia de condamnare la închisoare, **absolut greșit și nefondat a ajuns** la concluzia că prima instanță a ținut cont de rigorile art. 101 Cod de procedură penală și a respectat normele procesuale, a dat probelor administrate o apreciere legală din punct de vedere al pertinentei, concludentei, utilității, veridicității și din punct de vedere al coroborării lor, corect stabilind vinovăția inculpatului Grătianu M. în comiterea violării de domiciliu, urmând în continuare să individualizeze și să stabilească pedeapsa penală, pe când ultima eronat a concluzionat că în condițiile speței este posibilă încetarea procesului penal în privința ultimului pe art. 179 alin. (2) Cod penal, din motivul împăcării părților.

Chestiunile asupra cărora Curtea de Apel trebuia să se pronunțe, atunci când l-a condamnat pe Grătianu M. și, astfel, a casat sentința de încetare a procesului penal în privința acestuia, nu au fost examinate în modul corespunzător, ca o chestiune de proces echitabil. Este nemotivată și neconvingătoare aplicarea pedepsei închisorii lui Grătianu M. anume în circumstanțele cauzei examinate și în formularea prezentată de instanța de apel.

În drept, avocata își întemeiază cererea de recurs pe dispozițiile art. 427 alin. (1) pct. 6) Cod de procedură penală.

6.2. Partea vătămată Colibaba N. solicită casarea deciziei instanței de apel, cu adoptarea unei hotărâri de achitare în privința inculpatului sau cu dispunerea încetării procesului penal, pentru următoarele motive.

Recurenta susține că inculpatul nu a comis infracțiunea de violare a domiciliului său în circumstanțele descrise în rechizitoriu și nu a aplicat violența față de dânsa sau membrii familiei, prima instanță corect a dispus încetarea procesului penal, deoarece părțile s-au împăcat, iar instanța de apel fără a asculta versiunea părții vătămate față de cele întâmplate eronat și neîntemeiat a ajuns la concluzia că Grătianu M. urmează a fi condamnat în baza art. 179 alin. (2) Cod penal.

În drept, partea vătămată își întemeiază cererea de recurs pe dispozițiile art. 427 alin. (1) pct. 6) și 8) Cod de procedură penală.

7. Judecând recursurile ordinare, în raport cu actele cauzei, Colegiul penal lărgit conchide că acestea sunt întemeiate și urmează a fi admise, cu casarea totală a deciziei instanței de apel și menținerea în vigoare a sentinței, din următoarele considerente.

Cu titlul preliminar, se relevă că obiectul cenzurii instanței de recurs este limitat doar la chestiunile de drept, or rațiunea și finalitatea exercitării acestei căi de atac, constă în înlăturarea erorilor admise de instanța ierarhic inferioară la etapa precedentă de judecare a cauzei, iar controlul judecătoresc pe care acesta îl declanșează, are un rol preventiv și unul reparator.

Potrivit prevederilor din art. 434 Cod de procedură penală, judecând recursul împotriva deciziei instanței de apel, Colegiul penal lărgit al Curții Supreme de Justiție

verifică legalitatea hotărârii atacate pe baza materialelor din dosar și se pronunță asupra tuturor motivelor invocate în recursuri de titularii acestora.

În drept, soluția instanței de recurs se fundamentează pe prevederile din art. 435 alin. (1) pct. 2) lit. a) Cod de procedură penală potrivit cărora judecând recursul instanța este în drept să-l admită, cu casarea totală a hotărârii atacate și menținerea sentinței, când apelul a fost greșit admis.

La caz, au fost depuse două cereri de recurs de către părți procesuale adverse, avocata Ciocanu A., care acționează în interesele și numele inculpatului Grătianu M. și partea vătămată Colibaba N., totuși lecturând recursurile se constată că titularii își exprimă dezacordul cu decizia instanței de apel și pledează pentru casarea acesteia, cu adoptarea unei soluții favorabile inculpatului, de aceea în contextul ce urmează criticele invocate de ambele părți vor fi analizate prin cumularea acestora într-un singur context.

Din cereri rezultă că temeiurile de casare pe care părțile își fundamentează recursurile se cuprind în art. 427 alin. (1) pct. 6) și 8) Cod de procedură penală, iar criticele ce vizează decizia instanței de apel se referă preponderent la două aspecte, în primul rând, se pretinde că a fost încălcat dreptul inculpatului la apărare și a fost viciată procedura de judecare a cauzei în ordine de apel prin faptul că părțile nu au fost audiate, iar la baza soluției de condamnare a inculpatului au fost puse probe necercetate nemijlocit de către instanța de apel și, în al doilea rând, se critică neaplicabilitatea art. 109 Cod penal.

Verificând alegațiile expuse supra, în raport cu actele cauzei și decizia recurată, se constată că acestea sunt întemeiate din ambele puncte de vedere semnalate de părți, de aceea Colegiul a ajuns la conchiderea de a casa integral hotărârea instanței de apel și a menține în vigoare sentința în privința lui Grătianu M. pronunțată de Judecătoria Drochia, sediul Rîșcani.

Într-un prim aspect, ținând seama de esența erorilor evidențiate de părți, urmează de menționat că, declanșând o continuare a judecării cauzei în fond, apelul este o cale de atac sub aspect atât factual, cât și juridic, adică odată exercitat produce un efect devolutiv complet, provocând un control integral pe marginea fondului cauzei deferite judecării și vizavi de normele materiale sau procesuale incidente speței.

La judecarea apelului, instanța este în drept să cerceteze suplimentar probele administrate de prima instanță (*care pot fi, de altfel, apreciate diferit față de felul cum au fost evaluate de prima instanță*), precum și să administreze probe noi, pentru elucidarea adevărului și pentru formularea unei concluzii temeinice vizavi de acuzația imputată inculpatului prin actul de învinuire și cel de sesizare a instanței.

Pe lângă cele consemnate, este necesar de a face o precizare substanțială, și anume că, după investirea instanței de apel cu soluționarea cauzei, părților trebuie să le fie asigurate toate garanțiile unui proces echitabil, ceea ce la caz nu s-a respectat.

Potrivit proceselor-verbale ale ședințelor de judecată desfășurate de instanța de apel, precum și reieșind nemijlocit din textul hotărârii judecătorești adoptate de Curtea de Apel Bălți se constată că instanța, contrar dispozițiilor legale conținute în art. 413 și 414 din Codul de procedură penală, nu a supus verificării probatoriul din dosar și nu a audiat

părțile prezente la cercetarea judecătorească vizavi de vinovăția imputată inculpatului în baza art. 179 alin. (2) Cod penal, dar a supus dezbaterilor întrebarea privitoare la soluția de încetarea a procesului penal în temeiul art. 109 Cod penal, adoptată de prima instanță.

Raportat la cele ce preced, Colegiul reiterează statuările jurisprudențiale ale Curții Europene unde s-a evidențiat că, instanțele care au responsabilitatea de a decide cu privire la vinovăția sau nevinovăția unui acuzat ar trebui, în principiu, să fie în măsură să audieze victimele, învinuitul și martorii în persoană, precum și să cerceteze întreg probatoriu din dosar, evaluând credibilitatea acestuia.

Pentru identitate de rațiuni, Colegiul penal lărgit consideră că întemeierea concluziei despre vinovăția lui Grătianu M. în baza art. 179 alin. (2) Cod penal, fără a supune cercetării nemijlocite probele acumulate la dosar, este contrară garanțiilor unui proces echitabil, în sensul art. 6 § 1 din Convenție.

Criticele avansate de ambii recurenți în acest aspect sunt întemeiate și constituie unul din temeiurile de casare a hotărârii recurate. Or, desființarea deciziei instanței de apel, prezintă relevanță și din punct de vedere al remedierii drepturilor fundamentale ale inculpatului afectate prin soluția instanței, printre care se enumeră și respectarea prezumției de nevinovăției a acestuia. În acest aspect, nu în zădar Curtea Europeană a reamintit că prezumția de nevinovăție, consacrată de paragraf. 2 al art. 6 din Convenție, este un element al noțiunii de proces echitabil în materie penală, care trebuie interpretată în lumina jurisprudenței Curții în acest aspect.

În sensul art. 6 paragraf. 2 din Convenție prezumția de nevinovăție este încălcată dacă, fără să fi fost în mod prealabil stabilită vinovăția acuzatului și, în special, fără ca acesta să fi avut posibilitatea să-și exercite dreptul la apărare, o decizie judiciară care îl privește, reflectă că acesta este vinovat. Chiar și în lipsa unei constatări formale, este suficient să existe o argumentație care să lase să se întrevadă că judecătorul l-a considerat vinovat pe inculpat.

În speță, anume această constatarea a fost trasată de către magistrații instanței de apel, cu încălcarea garanțiilor procesuale de care urma să beneficieze inculpatul potrivit legii. Indubitabil că afectarea dreptului la apărare a inculpatului este de natură să vicieze actul procesual întocmit de instanța de apel, ceea ce în consecință duce la casarea integrală a acestuia.

Totodată, Colegiul apreciază ca fiind vădit nefondate argumentele formulate de instanța de apel privitor inaplicabilitatea institutului împăcării părților prin prisma art. 109 Cod penal și, în acest sens, se expun următoarele.

Din actele dosarului se constată că, prima instanță a dispus încetarea procesului penal în privința lui Grătianu M. în baza art. 179 alin. (2) Cod penal, în temeiul art. 109 Cod penal, în legătură cu împăcarea părților. La baza acestei soluții a stat manifestul expres al părților despre încheierea tranzacției de împăcare și renunțarea părții vătămate la orice pretenții față de inculpat.

Verificând legalitatea și temeinicia sentinței, la sesizarea procurorului, instanța de apel a casat-o integral pronunțând o nouă hotărâre, potrivit modului stabilit pentru prima

instanță, prin care Grătianu M a fost recunoscut vinovat și condamnat în temeiul art. 179 alin. (2) Cod penal la 1 an închisoare, cu aplicarea art. 85 alin. (1) Cod penal, pentru cumul de sentințe, prin cumularea parțială a pedepselor. La pedeapsa deja stabilită inculpatului i-a fost adăugată parțial pedeapsa din sentința Judecătorei Rîșcani din 02 februarie 2016, definitiv fiindu-i aplicată pedeapsa de 4 ani și 6 luni închisoare, cu executarea acesteia în penitenciar de tip semiînchis.

Pentru a hotărî astfel, instanța de apel a consemnat în partea descriptivă a deciziei precum că: „ ... noile condiții de aplicare a instituției împăcării au fost introduse prin Legea nr.130 din 09.06.2016, în vigoare din 15.07.2016. Prin instituirea acestei condiții legiuitorul nu a operat modificări în legea penală cu privire la conținutul unei infracțiuni sau pedepse, dar a instituit condiții suplimentare la încheierea împăcării.

Astfel, împăcările încheiate în ultimii cinci ani până la momentul intrării în vigoare a modificărilor operate de legiuitor constituie, de facto, fapte care s-au produs și trebuie luate în considerare de organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești la aplicarea instituției împăcării sub imperiul legii noi. Or, potrivit jurisprudenței CtEDO practica de a lua în considerare evenimentele desfășurate în trecut trebuie distinsă de noțiunea aplicării retroactive a legii, stricto sensu.”

Contrar celor consemnate de instanța de apel, Colegiul penal lărgit, în deplin acord cu prima instanță, apreciază că, cauzei deferite judecării îi sunt incidente dispozițiile art. 109 Cod penal. Această concluzie, se fundamentează în mare parte pe statuările din Hotărârea Curții Constituționale nr. 27 din 21 septembrie 2017 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din art. 109 alin. (1) din Codul penal, care au fost interpretate denaturat de către Curtea de Apel Bălți.

Or, în abordarea problemei de constituționalitate a prevederilor din art. 109 alin. (1) din Codul penal, Curtea Constituțională a luat în considerare atât principiile consacrate în Constituție și în dreptul intern, cât și cele statuate în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, și a decis asupra constituționalității acestei norme, inclusiv din aspectele criticate de autorii sesizării.

Din conținutul hotărârii Curții se observă că aceasta vizează, *inter alia*, tălmăciri despre aplicabilitatea la faptele comise anterior a art. 109 Cod penal, în redacția normei amendate prin Legea nr.130 din 9 iunie 2016. Pentru a fi mai expliciti, se relevă că amendamentele introduse prin Legea 130/2016 se referă la completarea alin. (1) din art. 109 Cod penal și instituirea unor condiții subsidiare pentru a beneficia de circumstanțele de producere a efectelor împăcării.

Alineatul (1) al normei precitate s-a completat în final cu textul „, *dacă persoana nu are antecedente penale pentru infracțiuni similare comise cu intenție sau dacă în privința sa nu a mai fost dispusă încetarea procesului penal, ca rezultat al împăcării, pentru infracțiuni similare comise cu intenție în ultimii cinci ani*”.

Curtea de Apel, exceptând efectele neretroactivității acestei legi penale, a considerat că precondițiile de mai sus sunt aplicabile speței, având în vedere că: „*Prin sentința Judecătorei Rîșcani din 21.01.2008 în privința lui Grătianu M. în temeiul art.109 Cod*

penal a fost încetat procesul penal de învinuirea adusă acestuia în comiterea infracțiunii prevăzute de art.186 alin. (2) lit. b), c), d) Cod penal, pe motivul împăcării părților; prin sentința Judecătorei Rîșcani din 20.08.2014 în privința lui Grătianu M. în temeiul art.109 Cod penal a fost încetat procesul penal de învinuirea adusă acestuia în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 179 alin. (1) Cod penal; prin sentința Judecătorei Rîșcani din 02.02.2016 Grătianu M. a fost condamnat în baza art.174 alin.(1) Cod penal la 4 ani închisoare, în temeiul art. 90 Cod penal, cu suspendarea executării pedepsei pe o perioadă de probațiune de 3 ani.”

Colegiul penal lărgit observă că, instanța de apel statuând asupra faptului că, în privința inculpatului Grătianu M. în ultimii cinci ani au mai fost încetate procesele penale în temeiul art. 109 Cod penal și acesta a mai fost condamnat pentru infracțiuni similare, a casat sentința afirmând că institutul împăcării repetate a părților este restricționat de lege.

De fapt, curgerea termenului de cinci ani în cadrul căruia împăcarea penală nu poate fi încheiată dacă anterior a existat o împăcare, în temeiul căreia a fost dispusă încetarea procesului penal în privința persoanei, pentru infracțiuni similare comise cu intenție, pornește doar pentru infracțiunile săvârșite după intrarea în vigoare a Legii 130/2016, nu și viceversa.

Vorbind despre acțiunea legii penale în timp, urmează de consemnat că, potrivit art. 10 alin. (1) Cod penal, legea penală care înlătură caracterul infracțional al faptei, care ușurează pedeapsa ori, în alt mod, ameliorează situația persoanei ce a comis infracțiunea are efect retroactiv, adică se extinde asupra persoanelor care au săvârșit faptele respective până la intrarea în vigoare a acestei legi, inclusiv asupra persoanelor care execută pedeapsa ori care au executat pedeapsa, dar au antecedente penale. Prin sintagma „*în alt mod, ameliorează situația persoanei care a comis infracțiunea*” legiuitorul a avut în vedere orice prevedere legală nouă care, prin aplicarea sa, în orice mod ar crea o situație mai favorabilă persoanei față de situația prevăzută de legea în vigoare la momentul comiterii faptei.

Același principiu este consacrat și de actele internaționale în domeniul drepturilor omului la care Republica Moldova este parte, precum Declarația Universală a Drepturilor Omului - art.11, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice - art.15. Articolul 7 din Convenție cu denumirea marginală „*Nici o pedeapsă fără lege*” consacră, de asemenea, principiul neretroactivității legii penale. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a statuat că articolul 7 din Convenție nu se limitează numai la interzicerea aplicării retroactive a legii penale în detrimentul unui acuzat (*Del Río Prada v. Spania*, [MC] hotărâre din 21 octombrie 2013, § 78); *Welch v. Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord*, hotărâre din 9 februarie 1995, § 36; *Jamil v. Franța*, hotărâre din 8 iunie 1995, § 35). Acesta consacră, de o manieră mai generală, și principiul legalității incriminării și a pedepsei (*nullum crimen, nulla poena sine lege*) (*Kokkinakis v. Grecia*, hotărâre din 25 mai 1993, §52). Pe lângă interzicerea în special a extinderii conținutului infracțiunilor existente asupra unor fapte care, anterior, nu constituiau infracțiuni, acesta mai prevede și principiul conform căruia legea penală nu trebuie interpretată și aplicată

extensiv în defavoarea acuzatului. (*Coëme și alții v. Belgia*, hotărâre din 22 iunie 2000 § 145; *Başkaya și Okçuoğlu v. Turcia* [MC], hotărâre din 8 iulie 1999, §§ 42-43).

Având în vedere că modificările din Legea 130/2016 au instituit unele condiții suplimentare pentru ca inculpatul să poată beneficia de încetarea procesului penal în privința sa datorită împăcării cu partea vătămată, care nu erau în vigoare când Grătianu M. a săvârșit infracțiunile: art.186 alin. (2) lit. b), c), d) Cod penal, art. 179 alin. (1) Cod penal, art. 174 alin. (1) Cod penal, acestea nu se aplică cu efect retroactiv, deoarece în caz contrar prin decăderea din dreptul de a beneficia de prevederile art. 109 Cod penal, inculpatului i se agravează situația. Or, efectul legii în timp este ghidat de principiul acțiunii legii, potrivit căruia legea se aplică tuturor faptelor în timpul în care se află în vigoare, are eficiență deplină și continuă din momentul intrării în vigoare și până la abrogarea ei. Legea penală care într-un mod sau altul acționează în detrimentul inculpatului nu se aplică faptelor săvârșite de acesta înainte de intrarea ei în vigoare, adică nu are efect retroactiv.

Așadar, noile cerințe fixate de legislator în alin. (1) din art. 109 Cod penal își produc efectul cu precădere doar pentru faptele posterior intrării în vigoare.

De altfel, pentru a sublinia încă o dată despre modul de aplicare a noilor prevederi ce vizează interdicția împăcării repetate stabilite la art. 109 alin. (1) din Cod penal, Colegiul notează unele raționamente din Hotărârea Curții Constituționale citată supra, și anume:

„57. Curtea observă că această ultimă condiție nu vizează infracțiunile comise anterior, ci se aplică doar în privința împăcării părților în cadrul proceselor penale pentru infracțiunile săvârșite după intrarea în vigoare a Legii nr.130 din 9 iunie 2016, iar termenul de cinci ani fiind o cerință pentru aplicarea împăcării în cazul săvârșirii unei noi infracțiuni. Totodată, prevederile acestei legi produc efecte în integritate pentru toate persoanele care întrunesc condițiile de aplicare a împăcării de la momentul intrării în vigoare a legii.

58. De asemenea, Curtea observă că prin instituirea termenului de cinci ani în cadrul căruia împăcarea penală nu poate fi încheiată dacă anterior a existat o împăcare, în temeiul căreia a fost dispusă încetarea procesului penal în privința persoanei, pentru infracțiuni similare comise cu intenție, legiuitorul nu a operat modificări în legea penală cu privire la conținutul unei infracțiuni sau pedepse, dar a instituit condiții suplimentare la încheierea împăcării. Astfel, simpla reglementare a unui termen în care persoana nu poate beneficia de instituția împăcării nu are caracterul formulării unei legi nefavorabile, ci are semnificația de a institui doar un cadru legal pentru atingerea scopului legii penale de prevenire a săvârșirii unor noi infracțiuni. Or, statul are o largă marjă de apreciere în alegerea măsurilor necesare pentru combaterea criminalității.”

Interpretarea pe care a reținut-o instanța de apel vizavi de statuările din Hotărârea Curții Constituționale este vădit eronată, întrucât instanța constituțională expres și explicit a consemnat că condițiile din art. 109 Cod penal, introduse prin Legea 130/2016 nici într-un caz nu vizează infracțiunile comise anterior de inculpat, ci se aplică doar în

privința împăcării părților în cadrul proceselor penale pentru infracțiunile săvârșite după intrarea în vigoare a Legii respective.

Pe cale de consecință, instanța de recurs conchide asupra faptului că prima instanță corect a dispus încetarea procesului penal în privința lui Grătianu M. în baza art. 179 alin. (2) Cod penal, aplicând corect dispozițiile legii materiale și procesual-penale în vigoare la momentul instrumentării cauzei.

În subsidiar, instanța de recurs ține să remarce că, Grătianu M. urmează a fi eliberat din penitenciar, dacă în privința lui nu este aplicată măsura preventivă sub formă de arest sau acesta nu execută pedeapsa penală în baza altor hotărâri judecătorești, din motiv că se casează decizia instanței de apel, prin care dînsul a fost condamnat, cu menținerea în vigoare a sentinței de încetare a procesului, legalitatea căreia a fost verificată.

8. În conformitate cu art. 434, art.435 alin. (1) pct. 2) lit. a) Cod de procedură penală, Colegiul penal lărgit

DECIDE :

Admite recursurile ordinare declarate de avocatul Ciocanu Aliona în numele inculpatului și de partea vătămată Colibaba Natalia, casează total decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 07 februarie 2018, în cauza penală privindu-l pe Grătianu Mihail XXXXX, cu menținerea sentinței Judecătoriei Drochia, sediul Rîșcani din 16 noiembrie 2017, potrivit căreia procesul penal în privința lui Grătianu Mihail, învinuit de săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 179 alin. (2) Cod penal, în temeiul art. 109 Cod penal, a fost încetat, în legătură cu împăcarea părților.

Grătianu Mihail XXXXX urmează a fi eliberat din penitenciar, dacă în privința lui nu este aplicată măsura preventivă sub formă de arest sau acesta nu execută pedeapsa penală în baza altor hotărâri judecătorești.

Decizia este irevocabilă, pronunțată integral la 31 iulie 2018.

Președinte

GORDILĂ Nicolae

Judecători

CATAN Liliana

COVALENCO Elena

DIACONU Iurie

GUZUN Ion